

פניני חינוך מהפרשה

חינוך מהפרשה – פנחס תש"פ

ננסה במאמרנו זה לגעת ביסוד חשוב, ואפשר שהוא ליבת עניין החינוך התורני, הנסוב על עיקר מבטנו בהנחלת חיים, כפשוטו, לתלמידינו ובנינו, ממשיכי דור העתיד של האומה היהודית. ומשם נצא לערך הכרת הכוחות הטמונים מאת ה' בתלמידינו האהובים.

לבריות ויקבלו ממך, תלמד לפני רב גדול ותאמר את דברי תורתו משמו. ב. וכשאתה מלמד את בןך תורה שבכתב, למדהו מתוך ספר מוגה מטעויות. וכו' עיין שם.

והדברים לכאורה מתמיהים.

היעלה על הדעת שיהא רבי שמעון בר יוחאי מוסר את רבי עקיבא למלכות מחמת שאינו רוצה ללמדו תורה? בפרט שמסירה למלכות היא מהעברות החמורות שבתורה אם לא החמורה ביותר. שהרי נפסק להלכה שאפילו אדם שמחלל שבת בפרהסיא להכעיס, או כמומר גמור, ובשעת חילולו את השבת נפגע או נפצע, מחויב יהודי הרואהו לעשות כל שביכולתו בכדי להצילו ולחלל עליו את השבת מדין פיקוח נפש. לעומת זאת על מוסר למלכות אין מחללים את השבת, ואם נפל לבור, מותר לכסות את הבור במכסה בכדי שלא יצא משם, וא"כ כיצד יעלה על הדעת שרצה רבי שמעון למסור את רבי עקיבא למלכות מחמת סירובו ללמדו תורה.

וביותר יש להבין, לכאורה מה שייך שימסרנו למלכות, הרי כבר נתפס הוא ע"י המלכות ונמצא בבית האסורים, ומה פשר האיום "אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות?"

וביאר המהרש"ם (שם) שאף שכבר נתפס מחמת שלימד תורה, מכל מקום היה מוסר אותו על דבר גרוע יותר.

והדברים קשים עד מאוד, היעלה על הדעת? הייתכן שתחת אשר ישתדל בכל כוחו לפדותו משביו, עוד ימסרנו שוב למלכות בדבר גרוע יותר שאז אין זה מן הנמנע שייחתם גזר דינו של רבי עקיבא חלילה להיות שבוי בידיהם לאורך זמן?!

אם אין אתה מלמדני.... מוסרך למלכות?

בגמרא במסכת פסחים (ק"ב, א) מובאת עובדה מופלאה המצריכה התבוננות:

"חמישה דברים ציווה רבי עקיבא את רבי שמעון בן יוחאי כשהיה רבי עקיבא חבוש בבית האסורין משום שעבר על גזירת המלכות ולימד תורה.

אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: רבי, למדני תורה.

אמר לו רבי עקיבא: איני מלמדך, שהרי חבשו אותי בבית האסורים מחמת שלימדתי תורה, ואם אלמדך תורה, גם אתה יכול לבוא לידי סכנה.

אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: אם אין אתה מלמדני, אני אומר ליוחאי אבי, שהוא מקורב למלכות, ומוסרך למלכות.

אמר לו רבי עקיבא: בני, יותר ממה שהעגל רוצה לינק, פרה רוצה להניק, לפי שהחלב שבדדיה מכביד עליה ומצערה, ואף על פי כן, אם העגל בסכנת חנק אין הפרה מניקה אותו. וכמו כן אני רוצה ללמדך יותר ממה שאתה רוצה ללמוד ממני, אלא שאני חושש שגם אתה תיתפס מחמת כן.

אמר לו רבי שמעון: והרי מי בסכנה אם תניק, והלא העגל בסכנה שיכול למות בחנק, וכן כאן אתה כבר נתפסת בבית האסורים ואין לך סכנה, ורק לי יש סכנה בלימוד זה, ומה אכפת לך אם אני רוצה למסור נפשי על לימוד התורה.

אמר לו רבי עקיבא חמישה דברים: א. אם בקשת להיחנק, היתלה באילן גדול, שאז המיתה בטוחה. כלומר, אם אתה רוצה ללמד תורה

ב. עוד יש להבין, מפני מה בפרשה הקודמת, שם בעצם התחיל תיאור המעשה, הוזכרו החוטאים בלא איזכור שמותיהם כלל, "והנה איש מבני ישראל וכו' ויקרב אל אחיו את המדינית", ורק בתחילת פרשתנו הוזכרו בשמותיהם? הדבר אומר דרשני! שהרי אם בא הכתוב להודיענו מי הוא, היה לו לכתבו למעלה בסיפור המעשה.

ג. מדוע הקדימה והוסיפה התורה לשמו של אותו חוטא תואר הנחשב מכובד, "ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה" וכו', הלא כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות (רש"י במדבר יג, ג), וכאן לעומת זאת במעשהו זה יצא מכלל ישראל, ואם כן, היה די בזה לציין רק את שמו "זמרי בן סלוא".

ורש"י פירש "ושם איש ישראל", כשם שייחס את הצדיק לשבח, ייחס את הרשע לגנאי (כה, יד) מה ייחוס גנותו יש כאן?

ד. עוד יש לערר לפי דברי האור החיים הקדוש (שהשבוע חל יומא דהילולא דיליה, ט"ו בתמוז) שדקדק בלשון הפסוק "ושם האשה המוכה 'המדינית'" בה"א הידיעה, ולא אמר 'מדינית'. וכתב:

"נראה לומר כי לא היתה אשה אחרת מדינית במופקות זולתה (כי שאר בנות מדין לא הופקרו לזנות), ולזה גם כן בפרשת בלק (פס' ו) אמר "ויקרב אל אחיו את 'המדינית'" בה"א הידיעה, לומר, אותה מדינית שהיתה במופקרות, וכפי זה לא הפקירו מדין בנותיהם, ואם היו המדיניות במופקרות היה ה' מצוה עליהם להורגם וכו' הא למדת כי המופקות מואביות היו".

ואם כן תמוה, מדוע חזר זמרי דווקא אחר מדינית, בפרט שבנות מדין לא היו קשורות לאותו חטא נוראי שהתבצע בבעל פעור?

ה. דבר מפליא נוסף שיש לחקור ולדרוש אחריו, הנה אחר שפיעמה בפינחס אותה רוח גבורה ועשה מה שעשה, לא מצינו שהיה אף לא אחד מישראל שקם להראות את מחאתו במעשה זה. שומה עלינו לברר כיצד באמת התקבל מעשהו בכלל ישראל? לחידוד השאלה נציין כי קודם לכן זמרי ביצע את מעשהו הנואל לעיני כל, וזה התקבל בשתיקה המתפרשת כהודאה והסכמה, ומה השינוי שחל בעם אשר חזו במחזה בתחילתו ועד סופו?! האם הפחד הצמיתם?

ונראה לבאר הדברים על פי מה ששמעתי ממרן מו"ר הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל בעומק ההבנה ושורש המעשה אשר נעשה ע"י פינחס, ונזכר לדורות.

ויתירה מזו יש להבין, שמדברי חז"ל נראה שרבי עקיבא קיבל את דבריו שהרי מיד נתרצה ולימדו חמשה דברים. וא"כ יש להתבונן מה הסיבה מחמתה קיבל רבי עקיבא את דבריו "הקשים" של רבי שמעון? האם זה מחמת שחשש מאימו? (כביכול). היעלה על הדעת שעל פי דין לא היה צריך ללמדו תורה, ובגין חשש של מסירה, ביטל דעתו?! הלא ברבי עקיבא עסקינן?!

ואף אם אכן זו סיבה טובה על פי דין להתרצות וללמדו תורה, ודאי יש להתבונן בכוננת דברי חז"ל הללו, ללומדם כראוי וללמוד מהם.

אפשר לומר שישוד גדול ועצום מונח כאן, דרכו נוכל ללמוד ולהבחין אל נכון מהו המבט הערכי והתורני שצריך להיות לנו כלפי תורה.

אך תחילה נפתח נא בלימוד הנלמד מפרשתנו, פרשת 'פינחס'.

שבט לוי לדורותיו

"ושם איש ישראל המוכה אשר הוכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני. ושם האשה המוכה המדינית כזבי בת צור ראש אומות בית אב במדין הוא" (כה, יד-טו).

בתחילת הפרשה אנו עדים לפרסום שנתן הכתוב לאותו חוטא נפשע אשר ההין והעז פניו מול כל העם באותו אירוע נוראי שעליו נהרגו כמה אלפים מישראל. התורה מוקיעה אותו על עמוד הקלון לדיראון עולם לבל נשכח מי היה אותו האיש. לא רק זאת, שם האשה גם הוא נחקק עלי ספר לידע ולהיוודע מי היתה ומה עלה בסופה.

הבה ניתן ליבנו לכמה נקודות הדורשות התבוננות:

א. לכאורה, אריכות יתר יש כאן, שהרי בסוף הפרשה הקודמת התוודענו לאותה ההתרחשות מצערת "והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל והמה בוכים פתח אוהל מועד" וגו' (כה, ו), ואם כן, מה פשרה של חזרה על תורף המעשה של זמרי בן סלוא וכזבי בת צור שוב בתחילת פרשתנו?

כמו כן, גם מעשהו הנאצל של פינחס הוזכר כבר אז, "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רומח בידו ויבוא אחר איש ישראל אל הקבה וידקור את שניהם וכו' ותיעצר המגפה וגו'" (כה, ז-ח), ומדוע המתינה התורה לציין את שכרו רק בפרשתנו, מה גם שזכה ונקבעה פרשה על שמו, והיה מן הראוי להסמיך המעשה לשכרו?!

עשיו אשר סטה מהמסלול, כמו כן יוסף נמצא במצב דומה ועל כן הוא אינו ראוי להמשיך את השושלת המפוארת של עם ישראל, וודאי שלא על ידו יונהגו בית יעקב, מכח זה הכריעו שצריך לעשות סוף לדבר, וגמרו בדעתם להורגו.

שוב רואים אנו את המיזוג שנוצר בין שמעון ולוי. שניהם כאחד מקנאים קנאת ה' לפי ראות עיניהם והבנתם, כאשר לנגד עיניהם עומדת המטרה לשמור על המשך קיום הדורות בבית אביהם הגדול, יעקב אבינו.

ואם כן נחזור לשאלה ששאלנו בתחילה, היאך הידרדר המצב בפער העצום עד כדי שבא פינחס משבט לוי והורג את זמרי שהיה משבט שמעון? מדוע מעשה האבות, במקרה זה, לא היווה סימן לבנים? כיצד חל הקלקול המחריד של בני שבט שמעון עד כדי שנשיא שבטם השחית דרכיו בצורה שאינה מובנת?

תחילת ההידרדרות

אולם ההכרח לומר שההידרדרות התחילה עוד הרבה לפני כן.

בשעבוד מצרים, נטמעו ישראל בגויים אט אט עד שהגיעו למ"ט שערי טומאה, "ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם", גם במהלך שהותם במדבר, לא נימולו ואף לא מלו את בניהם, רק קודם כניסתם לארץ ישראל מל אותם יהושע בגבעת הערלות. מנגד, היה בעם ישראל שבט אחד שנבדל מהם בארחות חייו, שבט לוי, שלא נכלל בגזירת שעבוד מצרים וכל עסקו היה בדבר אחד בלבד, ללמוד ולקיים את תורת ה'. שבט לוי היה מופרש ומובדל לחלוטין מכל עניני העולם הזה, וגם במדבר מלו את עצמם ואת בניהם, שמרו על קדושתם וייחודם ולא נטמאו.

כאן חלה נקודת המפנה שבין שבט לוי לשבט שמעון!!

שבט לוי הצטיין בשמירה הקפדנית על פך השמן הטהור, הם הצליחו להישאר בקדושתם למרות הכל בלי לתת לרוחות זרות ורעות לחדור אל תוך המחנה.

לעומת זאת, שבט שמעון, אשר עבר את כור ההיתוך המצרי בו נוצר תהליך הטמיעה, הגיע לסף הידרדרות שהלכה והחריפה עד הנפילה לדיוטא התחתונה, נשיא שבטם בועל את המדינית לעיני משה ולעיני כל ישראל, דבר קשה ביותר ובלתי נתפס.

שמעון ולוי – אחים

ראשית, יש להבין, כיצד נפערה תהום עמוקה בין שבט שמעון, ממנו יצא זמרי בן סלוא, לשבט לוי אשר ממנו הגיע פינחס.

התמיהה עולה כיון שבקורות דברי הימים מצינו ששמעון ולוי היו בדעה אחת בכמה מקרים, ואף יעקב אבינו בברכתם צירפם יחד באומרו "שמעון ולוי – אחים"!!

זה החל במעשה שכם בן חמור, על שניהם כעס יעקב בטענו "עברתם אותי להבאישי ביושבי הארץ" (בראשית לג, ל), הוא הקפיד על שעשו מעשה העלול לגרום לכך שעוד יבואו אומות העולם להילחם בהם. ועל כך ענו לו שמעון ולוי כי לא ניתן לעבור בשתיקה על בזיון שכזה במשפחתנו. לאחר מכן לא מצינו שיעקב ענה להם על דבריהם, ומדוע?

דרגות הקדושה בהם אחזו שמעון ולוי לא סבלו את חילול הקודש הנורא שנעשה במשפחתם ע"י שכם בן חמור, מעשה התועבה שעל ידו נתחללה אחותם לא איפשר להחריש, לא ייתכן שמקרה זה יעבור ללא תגובה הולמת מצידם. אלא שאופן התגובה בה נקטו לא הגיע ממקום של שאלה והתלבטות שהכרעה בסופה, אלא היתה זו התפרצות הרגשות הרחניות בהם ניחוני, רחשי הלב הטהור כמו ניצבו מאליהם, בלא חשבונות והערכות על העתיד. ועל אף שהבינו לליבו של אביהם ולמרות הערכתם שייכתנו השלכות הקשות עקב כך, אך זה מה שבעצם הם השיבו, הכיצד יוכלו להחריש? קנאת ה' צבאות היא שבערה בהם למחות נמרצות על חילול הקודש שנעשה כאן. כנגד טענה זו לא היה שייך לענות!!

מקנאים קנאת ה' כמקשה אחת

בדומה לזה אנו מוצאים (בפרשת וישב) ששמעון ולוי היו אלו שהבינו יחד והסכימו בדעתם שגזר דינו של יוסף הוא מיתה. יוסף, לפי הבנתם, סלסל בשער, וזה גרם להם לחשוב שהוא נמצא ח"ו בתחילת דרך של קלקול רוחני וסופה מי ישורנה. גם כאן הם החליטו שלא ייתכן שיהיה כזה בזיון או רינון, ולו הקל ביותר, על בית אביהם.

לאחר שראו שמעון ולוי שיעקב אבינו מכין כתונת פסים ליוסף והבינו שהוא מייעד אותו להיות כהמשך לשושלת האבות הקדושים, הסכימו בדעתם שלא ייתכן שהוא יהיה ממשיך המסורת ומתווה הדרך להמשך קיום הדורות של כלל ישראל בקדושה, וכשם שאצל אברהם אבינו היה ישמעאל שסר מן הדרך, ואצל סבם יצחק היה את

רוחם וכביכול נעשה שלוחם של ההמון המשולהב בזה שראו את שנעשה על ידו והחרישו.

הייחוס של זמרי - לעומת הייחוס של פינחס

ומעתה תתורץ עוד תמיהה, בסוף פרשת בלק הוזכר אותו מעשה כדי לספר לנו גופו של עניין כיצד היה, אלא שבפרשתנו באה התורה לייחד פרשה בפני עצמה כדי ללמוד את המעשה ולהבין כיצד ומהיכן התחיל שורש הקלקול אשר הביאו למקום זה, וכיצד באמת חל המהפך החיובי בעם ישראל ע"י קנאותו של פינחס.

את זה מגלה התורה ע"י הייחוס של זמרי - לעומת הייחוס של פינחס.

זמרי יצא משבט שמעון שלא זכו להיות כאחיהם, שבט לוי, מנותקים לגמרי משעבוד וטומאת מצרים, לא השכילו להסיר את ערלתם וערלת ליבם במדבר, עם חשבון מסולף ירדו לשפל המדרגה, טבעו ביוון מצולה, על כן מצא לנכון הכתוב לציין את ייחוסו של זמרי לשבט שמעון, ללמדך כי אין ערובה לאיש, על אף היותו במקורו מקנא קנאת ה' יחד עם לוי אחיו, במעשה דינה ומכירת יוסף, מכל מקום כשנפרדו דרכיו מלוי הוא נהפך לגמרי!!

עיצוב אישיותו של האדם הוא תוצאה של החינוך הישיר והעקיף, שקיבל האדם מהוריו וממשפחתו.

"הרשע גורם גנאי לו, גנאי לאביו, גנאי לשבטו. כיוצא בו (שמות לא) אהליאב בן אחיסמך למטה דן, שבח לו, שבח לאביו, שבח לשבטו" (רש"י ויקרא, כד, יא).

בהתאם לתפיסה זו, התורה מציינת בפרשת פינחס את ייחוסם המשפחתי של פינחס וזמרי, לחיוב ולשלילה. כאשר פינחס קינא לה', התורה משבחת אותו וכותבת את ייחוסו עד אהרן הכהן, ומזכה את זרעו בכהונת עולם. לעומת זאת, כשהתורה כותבת על האיש המוכה, היא מגנה אותו וכותבת את ייחוסו "זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני".

מעשיו של האדם מוכיחים על עברו

ללמדנו שמעשיו ומחדליו של האדם קשורים לעברו האישי, לחינוך הוריו, ולמורשת שבטו. דהיינו, מעשיו הם הוצאה לפועל של אישיותו, כפי שנטעה בו משפחתו במשך דורות. לפיכך, כשאדם עושה מעשה מקולקל, הרי זה מורה על פגם בכל משפחתו לדורותיה. לעומת זאת

טענות זמרי להצדיק את הצעד שעשה

ייתכן מאד וזמרי כבר מצא את ההיתרים כיצד לעשות זאת, הוא מן הסתם דאג לעשות לכזבי איזשהו גיור בזק רפורמי ולטהר את השרץ ועל ידי כך להכניסה להיות חלק מהעם הנבחר. לא היו חסרות לו סיבות בכדי לתרץ את מעשהו ולהוכיח את צדקת דרכו מדוע נהג כפי שנהג. זמרי טען שכדי לחיות בשלום עם המדינות הסובבות צריך לקיים איתם קשרי ידידות איתנים אשר ודאי יחייבו את הזיקה ביניהם ויאפשרו להגביר את המעורבות והקירבה. לא בכדי הוא בחר בבת מלך מדין להיות שותפתו לדבר העבירה, החיבור בין נשיא בישראל לבת מלך במדין אין כמוה בכדי להגשים את השאיפה המיוחלת, לשיטתו, להגיע למצב בו השלום ישרור בין ישראל למדין, שהרי לא יתכן שמלך מדין יילחם בבתו, בשר מבשרו ועצם מעצמיו...

זמרי הוסיף לטעון כי אם כל נשיא שבט מישראל ישא לאשה בת של מלך אחר מהמלכים הסובבים אותנו הוא יראה בכך את כמיהתנו לשלום אמת ובזה יהיה מצבנו טוב עם שכנינו הסובבים אותנו.

ושם האשה המדינית

מעתה יתבהר לשון הפסוק כפתור ופרח!!

מה שנכתב "המדינית" בה"א הידיעה, כמו שכבר דקדק האור החיים הקדוש (לעיל), להודיעך כי רק כזבי בת צור היתה מבנות מדין, היא ולא אחרות, כיון שבה בחר זמרי לחזר אחריה לישא אותה לשם שלומה של מלכות.

ושם איש ישראל

זו היתה רשעותו הגדולה של זמרי בן סלוא, אשר שורשה נבע מאותו קלקול של מצרים ושל המדבר כמבואר.

אלא שלא רק זמרי עצמו היה בעניין אלא כל שבטו, כפי שמובא ברש"י עה"פ "והנה איש מבני ישראל" - נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא שלהם ואמרו לו אנו נידונין במיתה ואתה יושב (סנהדרין פב).

זמרי היה בעצם מי שייצג את המצב בו היה שריו כל שבטו כמבואר.

ועל פי זה מיושב מה שתיארה התורה את זמרי כ"איש ישראל", אותו איש שבא מכוחם של שבטו, שבטענתם ובעידודם עשה את אשר לא ייעשה, הוא האיש שבא לייצג במעשהו את דעתם והלך

זרה המנסה ח"ו לטלטל את הספינה בגלי הים הסוערים ורק כך ודאי נגיע בסופו של דבר לחוף מבטחים.

בשביל תורה עושים הכל

שבט לוי סימל מאז ועד היום את יסוד העניין במסירות נפש לתורת ישראל, ללא פשרות, מבלי לוותר על קוצו של יו"ד, ואף כשהדבר היה כרוך בלקיחת מקל הנדודים ויציאה אל הלא נודע לא היססו לעשות זאת ובשמחה, והכל בכדי להגשים את המטרה אליה שאפו כל העת, להיות ספונים בד' אמות של הלכה, להתנתק מכל מיני טרדות צדדיות העלולות להפריע מלשקוע בלימוד התורה, ולצלול בים התלמוד.

ויעיד על כך המעשה הבא.

מאמריקה לראדין...

זכיתי לבקר באחד הימים בביתו של הגה"צ רבי שלום שכנא זאהן זצ"ל, מי שהיה ראש ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב משך שנים רבות, שריד לדור דעה מתלמידי מרן הברכת שמואל ר' ברוך בער זצוק"ל ומרן החפץ חיים זצוק"ל. לאחר כמה רגעים בהם התבסמתי ממראה דמות ההוד ומעצם השהייה במחיצתו, ביקשתיו שיואיל לספר מעשה שנצרב בזכרונו מאותה עת בה היה במחיצתו של החפץ חיים.

הוא הרהר לרגע, והגם שקולו היה חלוש מאוד, כאילו קיבל כוחות מחודשים ואז החל לספר בקול ברור:

כשהגעתי מישיבת מיר שבאמריקה לישיבת ראדין ללמוד ולשהות במחיצת החפץ חיים זצוק"ל, נכנסתי תחילה לביתו של החפץ חיים וסיפרתי לו כי עשיתי כבוד דרך והגעתי מאמריקה הרחוקה עד לראדין כדי ללמוד תורה כאן בישיבה. רציתי לעורר את התפעלותו למען יעריך כי עזבתי מנעמי עולם ובאתי לכאן, לארץ בה העניות שולטת והדלות ניכרת בכל פינה, יכיר את גודל ההקרבה ועוצמת המסירות שבצעד זה.

כששמע זאת החפץ חיים לא התפעל כלל, ורק אמר: נו, ומה בכך? הלא הקב"ה עצמו ירד מהשמים עד להר סיני כדי לתת לנו תורה. ומה אם כן ההתפעלות הגדולה להגיע מאמריקה על מנת ללמוד בראדין?

כשאדם עושה מעשה טוב, המעשה מורה על חוסן משפחתו לדורותיה. אם נחדד את הדברים הרי שמעשה רע של אדם משפיע לרעה על דורותיו מלפנים ומאחור, לעומת זאת, מעשה טוב של אדם משפיע לטובה על דורותיו. כפי שמצאנו אצל פינחס. שנאמר: "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן... והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם".

פינחס הוציא את קדושתם הפנימית מן הכח אל הפועל

עם ישראל, על אף היותו במצב קשה מבחינה רוחנית, זוכה להתרומם מכח מעשה פינחס.

וכאן באה ונפתרת גם קושייתנו האחרונה.

פינחס זכה, ועל ידי אותו מעשה אשר עשה בקנאות אמיתית, גרם לעם ישראל התרוממות, להעמידו על מתכונתו האמיתית בקדושתו וטהרתו. לכן אף אחד מעם ישראל לא מחה או קם להזיק את פינחס על פעולתו שהיתה כרוכה במסירות נפש מצידו, כי באמת לאמיתיה נגע מעשהו זה בנקודה הפנימית של כל אחד ואחד ישראל והצית בתוכם ובשורש נשמתם את הרצון להיטהר, את הדחיה הפנימית והסלידה הטבעית מן הטומאה וגרורותיה. לכן זכה ועל ידו נעצרה המגפה. אמנם האובדן של עשרים וארבע אלף מבני ישראל היה קשה ומכאיב ללא ספק, אך מי יודע ח"ו אילולי מעשהו של פינחס אלו תוצאות הרוח אסון כבד יותר היו מנת חלקם.

שבט לוי לדורות

מעשה זה נעשה דווקא ע"י פינחס מבני שבט לוי ששמרו מכל משמר על פך השמן בטהרתו ללא שום קלקול.

לימוד גדול למדנו מכאן, מי שבאמת הוביל את עם ישראל בבטחה, גרם להצלחתו ופעל לשמירתו, זהו רק שבט לוי שעסקו בתורה והתנזרו מכל הפיתויים החיצוניים שיצרו והובילו הליכה בחוקות הגויים, ובכך בעצם שמרו מכל משמר על ייחודו של עם ישראל לבל יהיה ככל העמים.

והלך המאלף אותו ניקח ונפנים, נחוקק על לוח ליבנו, ככל שנחזק את עצמנו בגאוות יחידה על היותנו שייכים לשבט לוי, או בכל אופן נמנים על אותם השואפים להיות מהם, כך ודאי נזכה למשוך על עצמנו רוח טהרה שתעניק לנו את הכח והכלים לעמוד מול כל רוח

"בית היין" – בבית הגר"ש בעדני

זכיתי פעמים רבות להיכנס למעונו של הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א, ומי שרגיל אצלו יודע כי תמיד ישנה תחושה המלווה אותך, והיא – לרב אין זמן! צריך לדבר בזריזות, בתמצית, לגעת בעיקרי הדברים, ולא להתמהמה... וכל כך מדוע? כיון שלרב אין זמן! הרב תמיד יושב כשידיו על גבי הסטנדר שלפניו – מול גמרא פתוחה, לומד ולומד ללא הפסקה, יונק ושואב משם את תמצית חייו ממש, וכאשר אתה מגיע להתייעץ או להתברך אתה בעצם גורר אותו למציאות של התנתקות ממקור חייו, לעיתים הוא אף מסמן במבעו ולעיתים אף דורש במפורש: "בזריזות בזריזות..אני צריך ללמוד". לא יכול בלי הלימוד, ללא תורה אין חיים!!!

חיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה - כמיתה חשובים

וביותר אפשר לומר שמונח כאן עומק באופן נוסף.

כשבא רשב"י לפני רבי עקיבא הוא בעצם בא לבקש על נפשו ולהתחנן על חייו ממש, למדני תורה שהרי אם לא כן - למה לי חיים? ועל מנת לסבר את האוזן עד כמה הדברים חמורים וגורליים אצלו, הוסיף 'אם אין אתה מלמדני הריני מוסרך לאבא' וכו', כאשר כוונתו לומר - אם אין אני לומד תורה, הרי אי אפשר לדעת מה יצא ממני ולהיכן אגיע, שהרי ללא תורה יכול אדם להגיע חלילה לשפל המדרגה, להידרדר לדיוטא נמוכה, עד כדי להיות "מוסר" שעליו נפסק שאין מחללים עליו את השבת.

בבקשתו לרבי עקיבא בא רבי שמעון בעצם ללמדנו מסר לדורות.

מהו המבט העמוק והאמיתי ביותר כלפי תורה, וכפי שביאר הרמב"ם (פרק ז מהלכות רוצח), שחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה - כמיתה חשובים!

אדם ללא תורה, חי בדרגה הנמוכה ביותר שאפשר, לא רק שהפסיד בכך את מעלות החיים, ולא זו בלבד שהחמיץ את משמעות חייו עלי אדמות, אלא שעלול הוא להגיע למדרגה שפלה ביותר, עד כדי להיות מוסר למלכות! ואף לראות את רבו יושב בבית הסוהר והוא הולך ומוסיף על חומרת עונשו!

ואכן, כששמע זאת, מיד נתרצה רבי עקיבא ולימדו חמישה דברים כמובא שם.

במשפט אחד גילם החפץ חיים את בהירות ההשקפה בעיניים של תורה כיצד צריכים להיות המושגים שלנו עצמנו בתור בני תורה ביחס שלנו ללימוד התורה. אין הדבר תלוי לא במקום ולא בזמן.

בשביל תורה עושים הכל!!!

אכן, למדנו מהו מבט על תורה!

יהודי צריך לדעת ולהשתדל לחיות את המציאות שלולי תורה אין חיים פשוטו כמשמעו. הדברים ודאי ארוכים ורחבים מאוד והארכנו בהם במקומות אחרים אך התפיסה הבלתי ניתנת לערעור צריכה להיות אצל כל יהודי שללא תורה אין מציאות של חיים, אפילו אם אינו חי בהרגשה זו בחיי היום יום שלו, אך ודאי שזו צריכה להיות התפיסה הבסיסית והאמונית שלו.

לחיות או לא!

דוגמת מופת לכך היא ללא ספק רשב"י, לפי רום וגודל מדרגתו (אשר היא בחינת קוצר המשיג אצלנו) כמובן.

כשיצאו רשב"י ורבי אלעזר בנו מן המערה היו שורפים במבט עיניהם את החורשים והזורעים כפי שמסופר בגמרא (שבת לג, ב), הם לא יכלו לסבול ולהבין כיצד אלו עוזבים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, מגודל ותוקף קדושתם שנוצרה אצלם מכח תפיסה ואמונה יצוקה שללא תורה אין סיבת קיום לעולם, לכן לא הבינו כיצד אפשר? כיצד ייתכן לעזוב מקור מים חיים?!

זהו רשב"י שביקש למסור את רבי עקיבא למלכות אם לא ילמדו תורה, וכל כך מדוע? כי לולי תורה אין לו חיים והרי הוא בגדר מת, מת ממש, כפשוטו, ולפיכך אם אינך מלמדני הרי אתה מסור להיות בבית האסורים, ואולי בדרך קבע, ביתר חומרה, כי אתה עצמך חי ותוכל להמשיך לעסוק בתורה גם בבית האסורים, אך אני כל עצם חיי תלויים בך.

ואפשר שזו כוונת דברי העיון יעקב (שם ד"ה אני) שכתב שרבי שמעון סבר שכיון שרצה למונעו מלימוד תורה מותר למסרו למלכות, כיון שאין כאן שאלה של זה מול זה, חשוב יותר מול חשוב פחות אלא שאלה של לחיות או לא!

אמר לו אליהו: "בני, אבל מה תענה ביום הדין, כשישאלו אותך למה לא למדת תורה?".

צחק האיש: "אינני חושש מכך. אענה, שלא נתנו לי שכל ובינה ללמוד תורה".

שאלו אליהו: "ממה אתה מתפרנס?".

השיב האיש: "אני צד עופות ודג דגים".

שאלו אליהו: "איך אתה עושה זאת?".

הסביר האיש: "אני לוקח פשתן, עושה ממנו חוטים חזקים, מכין מלכודות ורשתות ובאמצעותן צד את העופות ודג את הדגים".

שאלו אליהו: "מי לימדך להכין מלכודות ורשתות?".

אמר האיש: "מן השמים נתנו לי בינה ודעת".

אמר לו אליהו: "אם נתנו לך בינה ודעת להכין מלכודות ורשתות, ונתנו לך שכל כדי לצוד עופות ולדוג דגים – כל שכן שנתנו לך שכל ובינה כדי להבין את דברי התורה, שעליהם נאמר: 'כי קרוב אליך הדבר מאוד'. אם רק תרצה - תוכל גם אתה ללמוד תורה".

נגעו דבריו של אליהו בליבו של האיש ופרץ בבכי. אמר לו אליהו: "אל תתייאש, אתה עוד יכול ללמוד תורה. אין הדבר תלוי אלא ברצונך".

ולכאורה יש לעורר, מדוע היה כל כך ברור לאליהו הנביא שאם הוא יודע לצוד אזי ודאי שיוכל גם כן ללמוד תורה ולגדול? הרי סוף סוף אין הדברים שווים, ופשוט שלימוד תורה דורש הרבה יותר מאמץ וכוחות?

אולם נראה שמונח כאן יסוד חשוב.

אליהו בעצם התכוון לומר לצייד: דע לך יקירי, שאם הצלחת להגיע להצלחות במלאכת הצייד, פירוש הדבר שמה שהניע אותך היה רצון חזק ומוטיבציה ללמוד את רזי המקצוע, ובעיקר האמנת בעצמך שאכן תצליח, ואם רצונך לדעת מהו הסוד האמיתי שדרכו ועל ידו אפשר להגיע להצלחות בתורה, אין זה אלא מחמת הרצון הפנימי והחזק להצליח, ובעיקר האמון העצמי שלך בעצמך כמי שמסוגל ויכול להצליח!

אנו - כמנחילי דרך

כמנחילי תורה, מתוויו דרך ומקני ערכים, למדנו מהאמור כמה יסודות גדולים מדברי חז"ל המתבארים:

א. ההבנה היסודית במבט הנקי והטהור שלנו כלפי תורה, אשר ודאי מחזקת מאוד וללא ספק מולידה רצון חזק יותר להנחיל תורה ויראה לדור העתיד של עם ישראל.

ב. מה יכול להיות במציאות של ילד, נער... ובעצם כל אדם, אם יחיה ח"ו ללא תורה, ולהיכן עלול להגיע.

ג. עלינו לחשוב מחשבות ולטכס עצות, לבדוק ולבחון כיצד למצוא מסילות ללבבו של כל תלמיד לפני שמחליטים על הרחקתו או השעייתו מהמסגרת הלימודית. ואפילו רק כשמדובר בהעברתו למסגרת אחרת, דבר המצריך הרבה מחשבה.

ד. כמה כוחות אדירים קיימים בכל אדם, אולם אם אינם מנווטים לנקודת האמת שבחיינו אזי ינוצלו הם ח"ו לדברים לא טובים.

להכיר בעוצמות שבך!

על דרך האפשר נראה להוסיף.

כאשר פנה רבי שמעון בר יוחאי לרבי עקיבא להסביר מדוע מוטל עליו ללמוד תורה, הוא בעצם אומר לו שאכן מכיר הוא בכוחותיו, בכלים החשובים ובמתנות הגדולות שהעניק לו הבורא. כוחות אלו צריכים להיות מנוצלים ומנותבים לקנות תורה ולרכוש דעת. כי אחרת, כוחות אלו עלולים לפרוץ החוצה בדרך שלילית.

ואם בתלמידינו/בנינו עסקינן, על אחת כמה וכמה חשוב שנכיר, ונעזור להם להכיר, אלו מתנות גדולות, כוחות וכלים, קיבלו הם מאת הבורא יתברך, וממילא ידעו לכוונם ולנווטם למקום אשר יביאם בעזר ה' לחוף מבטחים.

מה ייעץ אליהו הנביא לנער הצייד

במדרש תנחומא (וילך ג. ילקוט שמעוני סוף פרשת ניצבים) מסופר:

פעם הלך אליהו הנביא בדרך ופגש אדם פוחז וקל-דעת. החל האיש ללעוג לאליהו: "אתה כל היום לומד תורה, ואילו אני נהנה מתענוגות העולם".

תינוק אחרי ציפור ברחובה של עיר!

ננסה נא להתבונן, כאשר אנו צועדים ברחובה של עיר ורואים ילד קטן רץ אחרי ציפור או יונה, הוא הולך, מתקרב ונופל, לאחר מכן קם וממשיך, בינתיים היונה מתרחקת, הילד שוב מנסה להתקרב ואז היא בורחת אך הוא לא חדל מלרדוף, נופל וקם, מתקרב ומנסה, והיא שוב בורחת ממנו והוא אינו מתייאש.

עלינו ללמוד מכך. לא להתייאש.

מי שיאמין שהוא יכול ומסוגל, בעזרת ה' ישיג את מבוקשו, ויצליח בחייו בעמידה באתגרים. גם באתגרים יזומים, וגם באתגרים שההשגחה העליונה מגלגלת עבורו.

זהו הכלי המשמעותי ביותר שבאמצעותו יכול אדם להצליח בחיים ולזכות לכתרה של תורה, לכל אדם יש קשיים בלימוד התורה, במיוחד לצעירי הצאן שלא הורגלו להילחם, ומכל בעיה קטנה נשברים. אבל חשוב לכל אחד לדעת כי כל מי שגדל בתורה, עבר ועובר קשיים, וזהו חלק בלתי נפרד מתענוג התורה. האור שמפציע אחרי הקושי, הם הם גופי עמל התורה, וכבר אמרו חז"ל "אם בחוקותי תלכו" - שתהיו עמלים בתורה, ולא אמרו שתלמדו תורה בשקידה, אלא 'שתעמלו' בתורה, ועמל התורה הוא היגיעה, והיא העיקר והיסוד להצלחה בלימוד התורה. עם רצון חזק ואמון אפשר להשיג ולהצליח, אף על פי שרמות ודרגות שונות יש בהישגים ובהצלחות לפי הכלים והכוחות שהבורא נתן במתנה גמורה ובחסד ורחמים לאדם.

מופץ לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שיזכיר וינציח שמותם
הארות והערות יתקבלו בברכה במייל זה

שבת שלום

מיכאל זכריהו